MAXIMILIAN HACMAN: *AMINTIRI DIN RĂZBOIUL MONDIAL (25 IULIE – 10 OCTOMBRIE 1914)* (I)

MARIAN OLARU,
ŞTEFĂNIŢA-MIHAELA UNGUREANU

Maximilian Hacman: Erinnerungen aus dem Weltkrieg (25. Juli – 10. Oktober 1914) (I)

(*Zusammenfassung*)[*]

In der Jassyer Regionalabteilung der Nationalarchive befinden sich seit Jahren Manuskripte, die verschiedener Bukowiner Kulturmenschen gehörten, die einen Teil ihrer Tätigkeit vor 1940 ausübten. Indem sie fürchteten, dass die tragische Geschichte des zweiten Weltkriegs – als einige rumänische Gebiete, darunter auch die Bukowina, annektiert wurden – sich wiederholen könnte, haben diese Menschen ihre Manuskripte in der Jassier Archivabteilung bewahrt.

Das Manuskript mit dem Titel *Erinnerungen aus dem Weltkrieg (25. Juli – 10. Oktober 1914)*, das wir hier präsentieren, wurde von Maximilian Hacman geschrieben und hat 110 Seiten. Der Verfasser war am 25. August 1877 in Oprişeni als Sohn des Priesters Vasile Hacman und seiner Frau, Zoe Hacman (geb. Antonovici) geboren. Er besuchte die Kurse des Gr.-Or. Obergymnasiums in Suczawa (bis 1897) und die Kurse der Fakultät für Rechtswissenschaften an der Czernowitzer Universität (Abschluss in 1902). Zwischen 1897 und 1902 war er Mitglied der studentischen Gesellschaft „Junimea".

Im Kontext der neueren Versuche, die Erreignisse des ersten Weltkriegs – seit dessen Aufbruch schon 100 Jahre vergangen sind – besser zu kennen und zu verstehen, sind wir der Meinung, dass diese *Erinnerungen aus dem Weltkrieg (25. Juli – 10. Oktober 1914)* die Rolle der Bukowina und der Bukowiner innerhalb der Habsburger-monarchie betonen. Die in diesem Tagebuch beschriebenen Ereignisse sind für das soziale und politische Leben der Monarchie besonders wichtig. Sie geben uns die Möglichkeit, damalige Menthalitäten, Alltagsstrukturen, soziale Mechanismen und Institutionen aus Österreich-Ungarn zu analysieren. Die historischen Ereignissen, die Maximilian Hacman zusammen mit anderen Kriegsteilnehmern beschreibt,

[*] Traducerea rezumatului şi a pasajelor în limba germană din text: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXIII**, *2* (47), p. 599 –626, Rădăuţi – Bucureşti, 2016

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

beziehen sich hauptsächlich auf: die Politik der Mächte gegenüber dem Ausbruch des Krieges, die Art und Weise, wie verschiedene staatliche Institutionen unter dem Druck ausserordentlicher Umständen funktionierten, die Mehrsprachigkeit, der Multikulturalismus, das Schicksal des Individuums und der lokalen, regionalen und nationalen Gemeinschaften in den ersten Kriegstagen.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Maximilian Hacman, Tagebuch, Erinnerungen, Bukowina, I. Weltkrieg, Menthalität, staatliche Institution, soziale Mechanismen, Kriegspolitik und -massnahmen.

La Serviciul Judeţean Iaşi al Arhivelor Naţionale se află în păstrare, de mai multă vreme, manuscrise depuse de unii dintre oamenii de cultură din Bucovina, care şi-au desfăşurat o parte a activităţii lor înainte de 1940. Aceştia, de teama unor evenimente care ar putea repeta istoria tragică a celui de al Doilea Război Mondial, în urma căruia o parte a pământurilor româneşti, între care şi Bucovina, au fost supuse rapturilor teritoriale, au depus aceste manuscrise la SJAN Iaşi.

Manuscrisul pe care îl reproducem acum, într-o primă parte, intitulat *Amintiri din Războiul Mondial (25 iulie – 10 octombrie)*, este scris de Maximilian Hacman şi are 110 pagini. Autorul s-a născut la 25 august 1877, în localitatea Oprişeni şi era fiul preotului Vasile, căsătorit cu Zoe Hacman (născută Antonovici). A urmat cursurile Gimnaziului Superior Greco-Oriental din Suceava, pe care le-a absolvit în anul 1897, şi pe cele ale Facultăţii de Drept a Universităţii din Cernăuţi, pe care le-a absolvit în anul 1902. Între anii 1897 şi 1902, a fost membru activ al Societăţii studenţeşti „Junimea", „bădiţă" fiindu-i Dragoş Bumbac, după cum aflăm din manuscrisul volumului al II-lea al *Albumului Mare al Societăţilor Academice „Arboroasa" şi „Junimea"* (nr. 414, Dosar 416), alcătuit de Arcadie Dugan.

Maximilian Hacman şi-a satisfăcut stagiul militar, împreună cu Ion Nistor, la Regimentul 4 Artilerie din Pola, între anii 1899 şi 1900. Reprimit în societate după revenirea la Cernăuţi, Hacman a devenit membru în Comisia revizuitoare a „Junimii", în Şedinţa Comitetului din 13 noiembrie 1901, apoi a fost ales preşedinte pentru anul universitar 1901/1902, ca urmare a afirmării sale energice în cadrul societăţii studenţeşti. A fost emeritat în Adunarea generală din 8 noiembrie 1903. Existenţa sa în cadrul „Junimii" trece, uneori, prin perioade critice, datorită exigenţei sale în raport cu alţi junimeni. În 1902, în semestrul al II-lea, a fost „concediat", apoi reprimit în societate, pentru ca, după ce devine preşedintele „Junimii", să ceară demisia, în 1903–1904 – când invocă „boarea pernicioasă a unui curent contrar cu principiile societăţii, cu care el nu se mai poate identifica" –, pentru ca apoi să revină asupra ei, la 10 decembrie 1904.

Maximilian Hacman a fost doctor în drept (1904), a urmat cursuri de specializare la Berlin şi Zürich, între 1909 şi 1910, şi a fost avocat în Rădăuţi, între 1903 şi 1906. A avut un rol important în timpul evenimentelor din 1918, fiind

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

membru al grupului de intelectuali care a inițiat publicația „Glasul Bucovinei”. A fost secretar al Consiliului Național Român, al Constituantei din 27 octombrie 1918, membru al Congresului General al Bucovinei şi secretar pentru Industrie şi Comerț, în primul guvern format la Cernăuți, la 12 noiembrie 1918. După Marea Unire, a fost membru al Partidului Democratic al Unirii din Bucovina, profesor universitar de drept comercial la Universitatea din Cernăuți, decan al Facultății de Drept (1919–1921 şi 1939–1940), rector al Universității din Cernăuți, între 1921 şi 1922, şi senator în Parlamentul României Întregite. La Berlin, în timpul celui de al Doilea Război Mondial, a funcționat la Institutul Cultural Român, în vremea în care acesta era condus de Sextil Puşcariu[1]. A fost membru al Societății pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina şi ultimul ei preşedinte (1944–1945).

În contextul în care preocupările pentru o mai bună cunoaştere a evenimentelor din timpul Primului Război Mondial sunt potențate de împlinirea a 100 de ani de la declanşarea Marelui Război, considerăm că publicarea *Amintirilor din Războiul Mondial (25 iulie – 10 octombrie)*, consemnate de Maximilian Hacman, poate contribui la evidențierea rolului şi locului Bucovinei şi al bucovinenilor în cadrul Monarhiei Habsburgice. Evenimentele din jurnal sunt importante pentru climatul social şi politic al Monarhiei bicefale, în condițiile în care ofițerul de „glotaşi” Maximilian Hacman a trebuit să străbată lumea austriacă, de la Cernăuți, prin Viena şi până pe malul Mării Adriatice, la Pola, în condițiile în care îşi produceau efectele declararea mobilizării parțiale şi, apoi, a celei totale. Avem prilejul ca, prin parcurgerea acestor *Amintiri din Războiul Mondial (25 iulie – 10 octombrie 1914)*, împreună cu autorul, să surprindem mentalități, structuri ale cotidianului, mecanisme sociale şi instituții din Austro-Ungaria, în perioada menționată. Tabloul informațiilor istorice, pe care-l conturează Maximilian Hacman, împreună cu participanții la evenimentele prezentate, este foarte divers şi ne poate lămuri în legătură cu multe aspecte din Austro-Ungaria: momentele inițiale, de entuziastă aderare la politica imperialilor, de declanşare a războiului, multilingvismul şi multiculturalismul din imperiu, felul în care funcționau diverse instituții ale statului sub povara unor evenimente excepționale sau modul în care aceste evenimente au influențat destinul individual sau al colectivităților locale, regionale şi naționale în primele zile ale războiului.

Textul reproduce întocmai manuscrisul (din punct de vedere al conținutului). Modificările operate sunt în concordanță cu normele ortografice şi de punctuație actuale. Pe alocuri, pentru clarificare şi o mai bună înțelegere a textului, am optat pentru explicarea sensului unor cuvinte prin folosirea unor neologisme. Numerotarea paginilor din manuscris a fost păstrată în textul dactilografiat. Completările autorilor au fost marcate cu croşete [].

1 Mircea Irimescu, *Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1862–2012)*, vol. II, *Voluntariat bucovinean*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2013, p. 252.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Amintiri din Războiul Mondial (25 iulie – 10 octombrie 1914)

Sâmbătă, 25 iulie 1914

Suntem după cină şi pornim la obişnuita noastră plimbare. Îi luăm, de astă dată, numai pe Procopoviceşti, cu Pasi Luţia, şi mergem pe [la] Dominic. Motive de conversaţie avem din abundenţă: conflictul între Austro-Ungaria şi Sârbia, care, în urma omorului din Sarajevo, din 28 iunie, şi-a ajuns culmea, şi ultimatumul Austriei, pentru care expira termenul tocmai azi, la şase ore, seara. Accepta-va Sârbia condiţiile severe [ale] acestui ultimat[um] sau ba? Şi dacă nu, rămâne-va războiul localizat sau se vor dezlănţui toate urgiile unui război european, dacă se va amesteca Rusia? Căci, dacă se va mişca colosul de la nord, Germania a declarat că nu poate sta liniştită, ci va trebui să-i sară în ajutor aliatei sale, Austria. Pe de altă parte, nici Franţa nu va putea rămâne paşnică şi Italia, având şi ea interese vitale de apărat, se va ridica şi ea. Iată mult discutata conflagraţie europeană, în care rolul Angliei va rămâne, încă, nelămurit. Astfel fiind, conflictul austro-ungaro-sârb nu e decât scânteia care va face să izbucnească un groaznic incendiu [p. 2] care va pustii sute de oraşe şi va nimici sute de mii de oameni. La întoarcerea noastră, fac propunerea să mergem în oraş, pentru a afla dacă n-a sosit deja răspunsul din Belgrad sau chiar decretarea mobilizării. Ajunşi în apropierea Templului, ne bate la urechi melodia unui marş militar, executat de taraful de muzică al Kaiserkiosk-ului. Am înţeles şi [că] o ediţie separată a „Tagblatt”-ului, [pe] care o iau din mâna unui străin, din apropierea Kaiserkiosk-ului, ne comunică – lapidar, cum e textul – totul: „Împăratul a decretat mobilizarea parţială!”

Am rămas adânc emoţionat şi emoţia mea creştea la auzul cântecelor războinice, ale strigătelor de „ura”, cu care mulţimea umplea chioşcul şi piaţa, deşi, la drept vorbind, entuziasmul acesta zgomotos îmi părea ceva silit, să nu zic artificial, astfel că, în emoţia mea, se strecura şi un pic de dezgust.

Ne-am întors acasă şi, culcându-ne, auzeam, încă, tot strigătele de „ura” ale tinerimii din stradă.

Duminică, 26 iulie 1914

La 10 şi jum[ătate] aveam să plecăm la Mămăieşti, pentru a petrece toată ziua cu Sofi şi Eudo. Pornim pe la 8 dimineaţă de acasă, eu pentru a mai afla ceva despre pregătirile pentru război, Finuţa[2] pentru a merge la părinţi. Hotărâm un nou rendez-vous la ora 10, pentru a merge la gară [p. 3].

2 Arcadie Dugan-Opaiţ, *Albumul Mare al societăţilor academic „Arboroasa” şi „Junimea” din Cernăuţi*, mss., vol. II, nr. 414. Finuţa era soţia lui Maximilian Hacman, Josefina Seleschi, fiica doctorului Seleschi.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Plimbându-mă prin oraş, dau [cu] ochii de un afiş mare, înaintea căruia s-a strâns o mulțime de oameni. Mă apropii şi eu. Măsurile militare, ce guvernul trebuie să le ia în vederea războiului, în ce priveşte circulația trenurilor, se aduc la cunoştința publicului. Observ şi o listă lungă de linii, ce în proximele zile vor fi închise cu totul pentru public; sunt, cât pot constata, toate din Ungaria.

Ştirile din urmă, ajunse tocmai în Cernăuți, aduc detalii din care înțeleg că, răspunzând Sârbia în mod nesatisfăcător la ultimatumul Austriei, aceasta din urmă e silită să pregătească războiul inevitabil. Declararea oficială a războiului va urma în curând. Citesc şi despre manifestarea de simpatie, „însuflețită şi plină de entuziasm a mii de cetățeni" din seara trecută, precum şi de[spre] o orație patriotică, nu mai puțin însuflețită, pe c[ar]e a ținut-o deputatul Benno Straucher aseară, în Kaiserkiosk, şi a trebuit să râd. *Vulgus vult decepi* („Poporul vrea mințit", n. n.– M.O., Şt. U.), m-am gândit eu.

Sunt la 9 şi ¾ şi eu [mă] grăbesc spre locul de întâlnire cu Finuța. Pe drum, încolo, dau de un funcționar al Universității, dl. Haqué, care îmi zice: „Domnule doctor, eşti chemat la arme". „Cum? De unde ştii?", îl întreb. „Te caută un servitor al Magistraturii, care a mers tocmai la d-ta acasă", răspunde el [p. 4]. [Mă] grăbesc spre casă, frământat de gândul: „Ce va zice biata Finuța?" Ajuns, îl aflu pe servitorul Magistraturii la uşa d-nei Țurcanu, vorbind cu d-na dr. Luța. Înțeleg îndată de[spre] ce e vorba. Îl chem în casă, unde el îmi dă o jumătate de coală de hârtie. Mă uit în ea şi deosebesc cuvintele: „Einberufungskarte, sofort, so schnell als möglich zum Festungsartillerieregimente Nr. 4 in Pola[3]". Servitorul încă îmi zice: „Astfel de hârtii am să împart, în total, 1 200", şi [se] grăbeşte mai departe.

Atât mi-a mai trebuit, la 37 de ani; biata Finuța, ce va face ea? Cum o voi lăsa în Cernăuți? Cum va purta ea această lovitură, cu puterile ei slabe, cu simțul ei fin?

Nu-mi rămâne încă mult timp de gândit, căci 10 ore sunt aproape. Alerg, deci, cu fatala hârtie în buzunar, la locul hotărât, la poarta casei în care locuiesc părinții, de unde ea îmi vine înainte cu un zâmbet care mi-a trecut ca o săgeată prin inimă. „Plecăm?" mă întreabă. „Nu", îi răspund, trăgând-o îndărăt, în poartă; „Nu te speria, dragă, dară nu putem pleca, fiindcă sunt chemat la arme".

Zâmbetul inocent dispăru la moment de pe fața-i senină, ce se acoperea cu toate semnele unei spaime [p. 5] cumplite, care, în acelaşi timp, îi încleşta inima ei plină de iubire. „Nu, nu, nu se poate, nu zi aceasta", gângăvi cu o voce înecată în plâns. „Liniştește-te, drăguță, n-o să pățesc nimic, adu-ți aminte că am ieşit deja din oastea regulară şi sunt deja în gloată". O duc în casa părinților, unde ea, intrând şi rostind cuvintele „Max e chemat la arme [!]", izbucni într-un plâns nebun.

3 În traducere: „Ordin de mobilizare – imediat, în cel mai scurt timp, [să vă prezentați] la Regimentul de Artilerie de Fortificații Nr. 4 din Pola".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Cu mare greu ne-a succes[4] nouă, adică mamei, tatei, Mariței şi mie, s-o liniştim întrucâtva. Îi telefonez lui Octavian Scalat, întrebându-l ori de[5] şi el este chemat, şi-l rog, auzind că da, să tragă o fugă până la noi. El vine şi noi fixăm timpul plecării noastre împreună pentru a doua zi, luni dimineață.

Plecăm apoi, eu cu Finuța, acasă. Pe drum, mă abat [pe] la birou, pentru a-i anunța şefului meu plecarea la Pola şi pentru a-i preda cheile de la masa mea.

Ajunşi acasă, începem pregătirile pentru plecare. Biata Finuță numai cu greu [îşi] poate stăpâni adânca emoție, care mai că îi tulbură mințile. Vine Pasi [p. 6] Luța, căreia îi succede s-o liniştească mult pe iubita mea neconsolată, făcând comparație între starea ei – se gândea, biata, la tatăl ei, ce zăcea grav bolnav în spital – şi Finuța.

După prânz, ne fac bucurie cu vizitele lor Iancu, Vasilică şi Alecu, cu soțiile lor şi [cu] Pasi. Cu toții îmi dau [o] mână de ajutor, pentru a-i documenta Finuței imposibilitatea plecării sale, împreună cu mine, la Pola. Despărțindu-ne şi luându-ne rămas bun, mergem noi la părinți, care ne aşteaptă cu cina, la care ia parte şi Octavian. Finuța s-a liniştit şi unele glume, ce le facem noi, sunt în stare să-i stoarcă chiar un râs, ce-l iubesc atât de mult la ea. În fine, îmi iau rămas bun şi de la părinți – mamei şi Gheni[e]i le-am scris deja, după prânz, la Dorna, unde petrec – şi ne dăm rendez-vous cu Octavian, a doua zi, la orele 8[45], dimineața, la gară.

Acasă îmi succede s-o culc pe Finuța, care, în sfârşit, slăbită de atâta zbuciumare, adoarme sau, mai bine zis, cade într-o stare de amorțeală.

Luni, 27 iulie 1914

Ziua următoare ne sculăm de cu vreme, pentru a fini[6] pregătirile de plecare. Cu mână iubitoare, Finuța [p. 7] [îm]pachetează încă şi unele mânc[ru]ri de drum. Iată că vine încă şi Taniu Dracinschi, pentru a-mi zice adio, precum şi dl. Nichitovici, un funcționar român de la Direcția de Poliție, pentru a mă face să amân plecarea mea pe deseară, când va pleca şi prietenul său, dl. dr. Nicu Lupu. Îi răspund că nu-mi e posibil să mai schimb programul.

Birja ajunge. O cuprind pe scumpa mea Finuță, cu toată iubirea ce o nutresc pentru ea, o îmbărbătez şi [o] asigur curând [de] a mea întoarcere. Mica mea vitează [îşi] stăpâneşte adânca ei jale, ce îi sfâşie inima şi [în]cearcă, chiar, să-mi zâmbească. De-ar şti ea cum mi s-a întipărit în inimă această mică scenă!

4 Succede, succed vb. (reg.; tr.) a reuşi cuiva o acțiune, o întreprindere; a avea succes. Vezi: Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu, *Noul dictionar universal al limbii române* (în continuare se va cita: NDULB), Bucureşti–Chişinău, Editura Litera Internațional, 2006, p. 1422.

5 Cu sensul: „dacă”.

6 Fini, finesc vb. (înv.; tr.) a sfârşi, a termina, a isprăvi. Vezi NDULB, p. 480.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Îmi iau, încă, adio de la d-na Ţurcan şi de la d-na Boşniag. Aceasta din urmă e atât de mişcată, încât, izbucnind într-un plâns nervos, nu e în stare să vorbească măcar.

Ne urcăm în birjă. Vica şi cu Pasi apar pe balconul locuinţei lor şi-mi trimit ultimul salut. Le rog, încă o dată, să aibă şi ele grijă de biata mea Finuţă.

La gară ajung, după scurtă vreme, tata cu [p. 8] Mariţa, care îmi aduc încă un pachet cu ciorapi. Peste scurt [timp] ajunge şi Octavian, cu alaiul său familiar. Noi doi îl rugăm pe funcţionarul de la gară – este tocmai Boca Titirezul – să pună sigiliul gării pe biletele noastre de chemare, căci bilete regulare n-aveam lipsă[7] să eliberăm. Ieşim pe peron; scumpa mea [e] alături de mine, cu emoţia ce-i foarte greu stăpânită. Trenul soseşte; noi ocupăm două locuri într-un compartiment şi mai ieşim ceva [timp] la iubiţii noştri, cu care ne înţelegem mai mult prin sentimentele noastre, adânc mişcate, decât prin cuvinte, şi, mai ales, prin glumele forţate. Conductorul dă semnul plecării, încă o strângere de inimă – vai, cum tremura această mânuţă scumpă în mâna mea [!] –, încă o sărutare – vai, cum ardeau aceste buze dulci [!] – şi apoi intrăm în vagon. Trenul se pune în mişcare, batistele fâlfâie şi se pierd din ce în ce, tot mai mult, până ce ochii, arzând, nu-i mai văd. Adio, scumpa vieţii mele, adio! D-zeu, care mi te-a trimis din cer, pentru ca să-mi luminezi calea vieţii mele, nu va suferi ca acest adio să fie ultimul, aici, pe pământ. El nu poate să vrea ca un înger al său să îndure lovitura de moarte, prin pierderea mea. [p. 9]

În compartimentul nostru şede încă un ofiţer de la adiutantură[8], c[ar]e pleacă la Kossow. Îi facem cunoştinţa şi, la sfatul său, schimbăm ruta noastră. Avem, adică, de gând să plecăm peste Ungaria şi să ne hotărâm acum, din cauza îmbulzirii, la care trebuie să ne aşteptăm pe toate liniile ungare, să apucăm drumul peste Viena.

Privirile noastre sunt, cum altfel, aţintite asupra staţiilor pe care le trecem. Nu putem, însă, constata multă deosebire; poate şi plecarea mai multor ofiţeri ar da cauză la gânduri mai serioase. Totuşi, încă observăm deja, la fiecare pod, o sentinelă militară.

Ajunşi în Stanislau, îi trimit mititicei mele o carte poştală.

În Lemberg, unde sosim la ora 3.[00] p.m., ne rămâne tocmai atâta timp pentru a schimba trenul, care [ne] duce tot mai departe de iubiţii noştri.

În Cracovia, ajungem pe la opt ore seara şi trebuie să aşteptăm al doilea tren cam două ore. Ne dăm jos din tren şi mergem ceva [timp] prin oraş. Mai întâi prin piaţa principală (Rynek), unde intrăm în Sukelnica, o hală mare, rămasă încă din [p. 10] Evul Mediu, în care se vând fel de fel de mărfuri. O apucăm apoi spre Wawel, vechea cetate a polonilor, cu o măreaţă catedrală, în care se încoronau regii

7 Lipsă, lipsuri s. f. (reg.) trebuinţă, nevoie: *avem lipsă de nişte chibrituri*. Vezi NDULB, p. 747.

8 Adjutantură, birou al aghiotantului. Din germ. „Adjuntantur”.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

polonilor. Cetatea se află acum în stadiu de renovare. Un domn, cu care am făcut, ulterior, cunoştinţă într-un birt, mi-a istorisit că Wawel-ul, după restaurare, va cuprinde şi un muzeu naţional. Nu putem vedea încă mult, doar curtea cetăţii şi catedrala de afară. E târziu, seara, şi o ploaie măruntă ne alungă iar în oraş, unde mâncăm într-un birt cina noastră, pentru a [ne] grăbi spre staţie.

Trenul nostru ne aşteaptă deja. Încă un salut Finuţei şi intrăm într-un compartiment, în care, după [o] înţelegere bănească cu conductorul, rămânem singuri, toată noaptea, până la Viena.

Ne culcăm cum mai bine. Trenul zboară înainte, gândurile mele înapoi. Ce face ea? Desigur că nici mititicuţa mea nu poate dormi acum şi lacrimi amare îi umezesc obrajii, pe când buzişoarele tremurânde trimit rugi fierbinţi către Cel de Sus, pentru scăparea mea. D-zeule, dă-i putere să suporte greul cu care l-ai împovărat pe debilul Tău îngeraş. E blând şi Te iubeşte cum nu Te iubeşte altă fiinţă în lume; ascultă-i [p. 11] rugăciunile izvorâte din inima ei curată şi atât de nobilă!

Pe când mă frământ eu, căutând somnul ce parcă astăzi m-a părăsit cu totul, camaradul meu, Oct[avian], horăieşte[9] atât de energic, încât mă cuprinde un fel de invidie. I-am şi zis a doua zi că, dacă era altul, cine ştie ori de nu-l plesneam de ciudă.

Ne apropiem de Viena; podul cel mare peste Dunăre stă şi el sub paza militară. De pe Nordbahnhof[10], unde bem o cafea caldă, un tren ne duce pe Südbahnhof[11]. Avem o mică neînţelegere cu conductorul acestui tren, care, la început, nu vrea să înţeleagă că, fiind chemaţi la arme, suntem scutiţi de eliberarea unui bilet de călătorie. În fine, bravul vienez se linişteşte şi ne dă pace.

În Südbahnhof, avem de aşteptat o oră şi jumătate. Deci, numaidecât o ilustrată iubitei, acasă, şi alta lui Teofil Gramatovici, căruia îi trimit un salut, în treacăt. Facem încă o mică plimbare în apropierea gării şi apoi ne căutăm trenul nostru.

Ce viaţă în vasta hală a Südbahnhof-ului şi [în] sălile de aşteptare! Sute de camarazi [se] grăbesc cu geamantane în mână, ca şi noi. În toate direcţiile vezi dame plângând, bătrâne şi tinere, mame şi soţii, surori şi mirese. Aşa plâng [p. 12] şi iubiţii mei în Bucovina, şi, mai ales, ea. Mulţimea curioşilor mişună, se ghionteşte şi se îndeasă pe peron, încât cu greu poţi străbate prin ea. Aflăm un compartiment încă neocupat de tot; şed în el doi sublocotenenţi de la Train[12]: unul înalt şi subţire, altul mic şi gras, şi un cadet de la Infanterie, toţi trei, băieţi tineri. Ne aşezăm bagajul şi ne dăm la fereastră. Trenul se pune în mişcare: zeci de batiste

9 Horăí, hórăi vb.(reg.; intr.) a sforăi. Vezi: NDULB, p. 574.
10 În traducere: Gara de Nord.
11 În traducere: Gara de Sud.
12 În traducere: „serviciul de transport militar”.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

fâlfâie, alte zeci sunt strânse la ochii plini de lacrimi, strigăte de adio, chiar din cupeuri şi de pe peron, apoi încet, încet se pierde în depărtare vasta hală a gării.

Facem cunoştinţa camarazilor noştri: cei doi ofiţeri de la Train, veniţi din Boemia, sunt foarte veseli – tineri zburdalnici, cu entuziasm bine ponderat. Au haine noi şi echipament nou-nouţ şi se mândresc cu aceste lucruri sclipitoare. Mai ales pistolul cel nou le face mare bucurie şi ei ne explică construcţia sa, cu mare interes juvenil. Fac glume întreolaltă şi cântă cântece eroice şi patriotice. Cel mic îi cere, chiar, unei dame, în staţia Semering, o ilustrată: „Belgrad, hauptpost-lagernd”[13].

Admirăm abundenta frumuseţe a Semering-ului [p. 13] şi vilele frumoase, ridicate în verdeaţa plaiurilor. Deosebit de frumos şi mare este Hotelul „Sonnhof”. Tot drumul ne petrec strigăte de „ura” şi batiste fâlfâinde ale bătrânilor şi tinerilor; chiar şi copii de trei-patru ani strigă cât îi ţin gurile.

Trecând prin Kri[e]glach, conductorul îmi arată casa lui Rosegger[14], o casă modestă, ascunsă pe jumătate după alte case.

În Graz, voinicul grăsuliu ne părăseşte, pe când prietenul său lung ne petrece până la Laibach. În compartimentul nostru intră trei dame şi un domn ce pleacă în Ungaria. De ei ne despărţim la Steinbrück.

Mai intră un domn, cu care, în curând, facem cunoştinţă. Se cheamă Heinrich Siebeneicher şi pleacă şi el la Pola, şi, anume, la Marină. De altfel, e un inginer, supus austriac, la un stabiliment tehnic în Berlin, unde petrece de vreo şase ani, căsătorindu-se acolo. Petrecând concediul său, cu soţia şi doi băieţi, la maica sa, în Reichenberg, a aflat duminică, în 26 l[una] c[urentă], despre mobilizare, şi a apucat-o spre Pola, lăsând biata sa soţie în aceeaşi stare în care am lăsat-o eu pe a mea. Noi doi ne împrietenim uşor; necazul comun e un ferment puternic (p. 14).

Cu cât acceleratul îşi continuă zborul său spre sud, cu atât împrejurimea noastră devine mai agitată, mai nervoasă. La fiecare pod, sentinele militare cu baionete-n puşcă; mai-mai că purtătorii lor sunt – după întreaga lor ţinută – rezervişti. Toate staţiile sunt inundate de rezervişti ce-şi iau, încă o dată, adio de la bietele lor femei şi [de la] copii[i], ce rămân, stinşi de jale, pe peron. O droaie de ofiţeri în rezervă dă năvală asupra trenului nostru, deja atât de încărcat, încât mulţi nu mai află loc şi trebuie să aştepte al doilea tren, tot atât de lung ca şi al nostru, ce este în urma noastră cu puţini kilometri. Adese[ori], trenul nostru opreşte un sfert de oră pe linia deschisă, fiindcă înaintea sa linia e ocupată. La una din[tre] staţii se dă jos din trenul nostru un domn cu straie civile, cu o burtă protopopească. Poartă,

13 În traducere: „Belgrad, post-restant”.

14 Peter Rosegger (1843–1918), cunoscut poet austriac, originar din Steiermark, nominalizat, în 1913, la Premiul Nobel pentru Literatură. Casa din localitatea Krieglach, construită în 1877, în care scriitorul a trăit până la sfârşitul vieţii sale, a devenit, ulterior, Muzeul Rosegger. Vezi: Constantin von Wurzbach, *Rosegger, Petri-Kettenfeier*, în *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich*, 26. Theil (Rhedey – Rosenauer und Nachträge), VI. Folge, Wien, Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, 1874, p. 355–359.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

încă, o sabie de ofițer şi, pe gulerul capotului său, distincțiile unui locotenent. Se anunță la comandantul detaşamentului militar, staționat chiar în stație, care îi dă nişte ordine. Uitasem, adică, să amintesc că de la Laibach la vale, în fiecare stație, era încartiruit un detaşament ce avea să păzească linia căii ferate or[i]când.

În compartimentul nostru au intrat mai mulți [p. 15] civili. Unul e un inginer de la un stabiliment tehnic din Laibach, care ne istoriseşte că stabilimentul său – aproape toți lucrătorii fiind chemați la arme – a trebuit să fie închis. „Şeful meu îmi cere telegrafic să finesc numaidecât o lucrare deja începută; de unde să iau oameni? Şi ştiți că depeşa mea am primit-o într-un plic". Altul – un om de 48 de ani, un italian – a fost chemat aşişderea: „Sunt dulgher şi eu zidesc acuma, în ruptul capului, barăci pentru rezerviştii chemați la Pola".

Ajungem cu o întârziere de peste o oră, la 8 ½ s[e]ara, în Divača. Hotărâm să rămânem peste noapte aici, dormind bine într-un [h]otel. Cu mare greu ne facem drum prin mulțimea deasă, ce umple peronul gării, şi mergem tustrei – Siebeneicher s-a asociat nouă – la [H]otelul „Obersnel", în nemijlocită apropiere de gară. Aflăm o odaie, pe care o ocupăm îndată, şi mergem să cinăm ceva. După cină, mai facem o mică plimbare pe peron, unde vorbărețul portar ne istoriseşte că s-a întors deja un matroz vulnerat [rănit] de pe câmpul de război şi se află tocmai pe peron.

Curioşi să auzim detailuri, ne apropiem de acest [p. 16] matroz, ce poartă o rană mică pe obrazu-i stâng; aflăm că, într-adevăr, a fost vulnerat, dar nu pe câmpul de război, ci în Durazzo, unde, făcând cu mai mulți alți camerazi ai săi o plimbare, a fost atacat, pe din dos, de rebeli. Un civil, ce sta alături, mai istorisise că vin trenuri din Pola, unde au fost arestați mai mulți sârbi. Unul din[tre] aceştia a fost prins cu două sticle de venin, ce voia să-l verse în rezervorul cel mare al apeductului polezan; alți doi, spioni, au îmbrăcat haine femeieşti. Unui brutar, ce a ridicat prețul pâinii de la 20 de cruceri la 40, mulțimea iritată a vrut să-i spargă dugheana.

Lăsăm bagajele noastre la portar, care ne mai istorisise că, în aceeaşi zi, au trecut 12 trenuri cu rezerviştii chemați la arme. Ne întoarcem la [h]otelul nostru, în care adormim curând. Mai hotărâm să nu pornim a doua zi cu primul tren, ce avea să plece deja la 5 ½ dim[ineața], ci abia cu al doilea, de [la ora] 10.

Miercuri, 29 iulie

După o noapte dormită în tihnă, mergem la restaurantul staționii, pentru a lua o cafea caldă. La o masă din apropiere şede un tânăr sublocotenent de infanterie, de la detaşamentul militar postat în stațione. Îi fac cunoştința pentru a afla unele detailuri despre mobilizare. A fost atât de iubitor de adevăr, [p. 17] încât mi-a răspuns: „Noi singuri nu ştim nimic".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Având de aşteptat până la plecarea trenului nostru două ore, ne hotărâm să facem o excursie până la Grota arhiducelui Rudolf, ce se află la o distanţă de abia 10 min[ute] de la staţiunea Divača. O aflăm încă închisă, astfel că numai puţin putem vedea.

Ne întoarcem la gară. Peronul este îndesat de camarazi, ce aşteaptă şi ei plecarea la Pola. La 10 ½ pornim. Trenul e plin. Nu se mai face deosebire de clasă şi de stare. În compartimentul nostru şed oameni c[ar]e – după aparenţă – pleacă prima dată cu clasa a II-a.

La Hrpelje-Cozina, de unde duce o linie laterală la Trieste, ne aşteaptă iarăşi o lume întreagă, astfel că trenului nostru [îi] trebuie adăugate încă mai multe vagoane. Pe drum, suntem iarăşi salutaţi de populaţia ce se adună de-a lungul drumului de fier; distingem strigătele de „Zivio" şi „E viva" la care se răspunde aşişderea, amestecat cu „Hoch". Vagoanele se împodobesc, de câţiva rezervişti entuziasmaţi, cu fel de fel de flori şi ramuri, rupte în fugă, pe când opreşte trenul.

În Ceroglie intră în vagonul nostru o droaie de băieţandri; sunt voluntari ce pleacă la Pola pentru a oferi [p. 18] armatei puterile lor. Sunt – după port şi grai – feciori de ţărani slovaci, ce ne umplu, tot drumul, urechile cu cântările lor monotone şi slăvitoare.

Încă o mică scenă. La una din[tre] staţiunile [de din]naintea Polei trec [pe] sub ferestrele compartimentului meu doi lucrători italieni, dintre care unul, turmentat, strigă cu vocea răguşită „E viva, Austria!", la care strigăt răspunde al doilea, treaz fiind, cu glas mai domol: „Non e viva, non!"

Unele case, în apropierea staţiilor pe care le trecem, sunt deja ocupate de rezerva Infanteriei. În Pisino vedem, pe o piaţă liberă a oraşului, o mulţime de soldaţi cu ofiţerii lor, pe când, în alt loc, sunt îmbarcaţi alţii din[tre] cei chemaţi.

În fine, după o întârziere de iarăşi o oră, ajungem la 3 ¼ d[upă] m[asă], în Pola, întâmpinaţi la gară de muzica militară, care execută un marş milităresc. Mulţimea se revarsă din vagoane şi se împarte, pe o piaţă, lângă staţiune, în diferite cete: una a Marinei, alta la Infanterie şi alta la Artilerie.

Ne dăm şi noi jos din vagon şi eu zic în taină: „Cum va vrea Dumnezeu!" [p. 19].

Lăsăm bagajul la portarul staţiunii, pentru a mânca şi a [ne] rade. Apoi, ne luăm rămas bun de la Siebeneicher, cu care hotărâm o înţelegere prin poştă.

Rămaşi singuri, [ne] grăbim spre castel, încotro am fost îndreptaţi. Drumurile încolo sunt pline de cei chemaţi la arme, care, cu geamantane şi lăzi pe spate, merg la cazărmile lor. Observăm, pe la brutării, santinele cu puşca în spate; deci, cele ce le-am aflat aseară în Divača sunt adevărate.

Suim dealul pe care se află vechiul castel şi intrăm, mai întâi, în grădina castelului. Ea este plină de oameni ce au dormit acolo noaptea trecută, neavând mai mult loc în cazarmă. Florile sunt călcate, între ele deosebim sticle de bere şi de „passareta" (un fel de limonadă) golite. O parte umblă agitată, alta şade apatică pe

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

pământ. Subofiţerii vin şi strigă oamenii lor pe nume. Un vui[e]t, un freamăt [se aude] în toate părţile.

Intrăm prin poarta întunecoasă în curtea castelului; acelaşi aspect, numai că mulţimea se îndeasă şi mai mult, încât cu mare greu îţi poţi face drum prin ea. Întâlnesc şi un camarad, un vienez, Woller, cu care am fost, înainte cu 14 ani, [în] anul meu de voluntar[iat].

La o uşă, mulţimea se îndeasă şi mai tare; haide, deci [p. 20], şi noi încolo. Oct[avian] îşi face drum – mai cu binişorul, mai cu coatele – şi intră. În scurtă vreme, se întoarce. „Ce-i?" „Apoi, mi-a zis căpitanul să mergem în cazarmă, la locotenentul Krug, care ne-a zice împărţeala noastră". Hai la Krug! Intrăm în curtea mare a cazărmii, în care stau în picioare sau culcaţi la pământ zeci de oi rătăcite, din toate unghiurile împărăţiei.

Aflăm şi odaia în care avem să-l găsim pe locotenentul nostru. Şede unul acolo – nu Krug, ci altul – care, căutând în zadar numele noastre în listele deja făcute, le scrie, în fine, într-un ungher al unei liste şi ne zice că ne-a împărţit pe amândoi la „Ersatz-Kompagnie II"[15], ce se află în castel; să mergem, deci, încolo şi să ne anunţăm la căpitan.

Mergem înapoi la castel, unde căpitanul îi răspunde lui Oct[avian] că, având deja destui ofiţeri şi cadeţi, nu mai are lipsă de noi; [mergem] înapoi la locotenentul care ne-a trimis. Mergem, deci, la acesta, care ne zice să venim a doua zi dimineaţă, la ora şase, la el.

Ieşim şi ne întrebăm: „Şi acum ?"

Lucrul principal e să ne aflăm un culcuş, dacă [p. 21] toate hotelurile sunt pline. Haide, deci, la birtăşiţa la care am mâncat după venirea noastră în Pola. Ea, într-adevăr, ne oferă chiar camera ei, cu două paturi, şi noi [ne] grăbim la staţiune pentru a aduce bagajul nostru şi pentru a ne instala în dormitorul birtăşiţei noastre.

După cină, ne retragem în odaia noastră, mai [mult] morţi de osteneală. „Ştii ce?", îi zic camaradului meu, „eu cred că n-ar fi mare crimă, dacă mâine dimineaţă, în loc de şase, să mergem la abia nouă, căci un somn bun ne-ar prinde bine". „Bine zici", răspunse el. După un timp de încordată gândire – iubitul meu camarad devine, din când în când, un Aristotel – mă întreabă el: „Ştii tu care este principiul fundamental al filosofiei omeneşti?" – „Nu". „Iakós tu búde"[16], îmi răspunde el, cu un aer grav. Apoi ne culcăm.

Joi, 30 iulie 1914

Dimineaţă pornim la locotenentul nostru. Oct[avian], pentru a-i impune [respect], îmbracă uniforma, iar eu rămân în haina mea civilă. Locotenentul ne

15 În traducere: „Compania a II-a de rezervă".

16 Din limba ucraineană: „Це буде, як це буде". În traducere aproximativă: „Va fi, cum va fi".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

trimite la comanda regimentului. Acolo, altul ne comunică că vom rămâne tot la Comp[ania] a II-a, împărțeala aceasta și așa nefiind definitivă. La castel, căpitanul ne primește și astfel măcar știm [p. 22] că nu mai suntem fără stăpân.

În cancelaria companiei noastre îl aflăm și pe un tânăr cadet, Horrow, care studiase, înainte cu un an, Dreptul, la Universitatea din Cernăuți, și care mă cunoaște de la bibliotecă. E foarte bucuros de întâlnirea mea, iar eu profit de această ocazie, căci Harrow este – cât pot observa – mâna dreaptă a căpitanului nostru.

El ne dă sfatul să ne încartiruim, pur și simplu, la un particular în oraș, care va fi bucuros să locuim noi la el, căci, altfel, ar căpăta vreo 8–10 rezerviști în cuartir[17], iar mâncarea s-o luăm în „Offiziermesse”[18].

Plecăm în oraș pentru a afla o odaie. Camaradul meu pășește mândru, numai din când în când îmblă[19] la gulerul bluzei sale ofițerești. „Da’ ce-i?”, îl întreb „Știi, mi se pare că sunt un câine care poartă întâia oară zgarda”.

Oamenii ne chitează[20] cu mult regret. „A lei una camera da’affitare?” – „Non, non c’e”[21], sună răspunsul stereotip. În fine, se îndură un fabricant de bere – Leopoldo Roialti – de noi și ne dă o cameră frumușică, într-un birt al său, [pe] care l-a arendat unui ungur, Arpad Huszar, în Via della Specula 10, pe un dâmb, în centrul cazărmilor și ale [p. 23] stabilimentelor marine.

Ne întoarcem în oraș, pentru a mânca la prânz. Ne băgăm într-un restaurant, „Zur Stadt Salzburg”, în care se află deja o mulțime considerabilă de rezerviști, care mănâncă, beau și cântă; sunt toți nemți. La intrarea noastră, ne întâmpină un „Quartiermeister”[22] de la Marină – o șargă[23] ce corespunde unui caporal – cu o servietă pe umăr și ne întreabă: „Was ist angenehm?”[24] Ne uităm mirați la băiatul voinic; aflăm apoi de la birtaș că el și un alt cunoscut al său ocupă de voie bună postul unui chelner de bere. Am și comandat o bere la el. Birtașul cântă, din când în când, la o citeră[25]. La un cântec, „Quartiermeisterul” nostru execută un cake-walk[26] cu multă măiestrie.

După-masă mutăm lucrurile în noul nostru cuartir; îmi succede să-i storc birtășiței noastre încă o coroană din cele șase ce ne ceruse, ziua trecută, pentru odaie.

17 Cu sensul: „în gazdă”.

18 În traducere: „popotă”.

19 Îmblá vb. (reg.) umblá. Vezi: NDULB, p. 636.

20 A chiti (reg.) – aici: a privi, a observa.

21 În traducere: „O cameră de închiriat?” „Nu, nu este”.

22 În traducere: „șeful Biroului de Încartiruire”.

23 Din germ. „Charge” (funcție, grad).

24 În traducere: „Ce v-ar plăcea (să comandați)?”

25 Citeră (reg.) f. v. țiteră.

26 Dans afroamerican cu ritm sincopat, cântat la banjo, care se dansa cu pași iuți și mărunți și ale cărui câteva figuri au fost preluate în dansul șimi. [Pron. *chéic-uoc*. / < engl. *cake-walk* – mersul cozonacului (câștigătorul dansului era răsplătit cu un uriaș cozonac)].

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Mergem apoi iarăşi la castel, mai liniştiţi, ştiindu-ne stăpâni pe o cameră. În cancelarie aflăm că nu e nimic nou. Căpitanul împarte serviciul între numeroşi sublocotenenţi şi cadeţi în rezervă, tineri. Noi doi urmărim tactica noastră rezervată; ne vine şi nouă rândul. Totuşi uniforma lui Oct[avian] este cauza pentru care capătă şi el un serviciu, anume a [p. 24] cere montura şi echipamentul pentru rezerviştii sosiţi la magaziile locului. Se duce [şi], în scurtă vreme, se întoarce: „Da, ce-i?" „Abia în două, până [în] trei zile".

Aflăm timp pentru a prourma[27] studiile noastre în ceata strânsă în curtea castelului. Întâlnim şi români; deja dim[ineaţa], fiind la comanda regimentului, l-am aflat acolo pe Eugen Halip, ce sta de vorbă cu un sublocotenent neamţ, Roller, cu care am făcut la un loc ultima mea concentrare şi cu care am plecat împreună, atunci, de la Pola la Miramare. Finuţa a râs mult de vorbele sale glumeţe şi de gesturile sale comice, ce le făcea el atunci.

Deosebim şi mai mulţi ţărani din Bucovina; îi întrebăm de unde sunt. Sunt români şi ruteni din Camenca, Davideni, Straja şi Ciudei, c[ar]e în mare parte au servit în Przemysl şi şi-au făcut ultima concentrare în Pola. Mai toţi [îşi] poartă soarta lor cu răbdarea fatalistă a poporului nostru de la ţară. Aflăm şi mai mulţi evrei bărboşi din Galiţia, pe care i-am întâlnit apoi pe Via Sergio, după ce au schimbat caftanul lung cu haina militară, oferind un aspect puţin favorabil.

Ziua o încheiem cu cumpărături pentru cină, după care ne cuprinde un somn zdravăn [p. 25].

Vineri, 31 iulie 1914

Dimineaţă mergem la castel. Tabloul s-a schimbat întrucâtva. Nu mai stau mase compacte ca ieri, mulţi din[tre] rezervişti fiind deja îmbrăcaţi şi împărţiţi la companii. Ne mai învârtim ceva [timp] şi apoi ne furişăm afară. Ne zicem, adică, că serviciul militar e frumos, mai ales când îl fac alţii.

Ieşim pe stradă şi ne pierdem în furnicarul ce-o umple. În toate părţile, rezervişti grăbiţi. Unii-s deja îmbrăcaţi, alţii umblă cu zilele neîmbrăcaţi şi abia mâncaţi. Aici trece un rând de matrozi, vociferând şi insultând italieneşte, [a]colo se ţin strâns la un loc, ca nişte oi speriate, nişte canonieri[28] de viţă slavă. Ochii lor parcă întreabă: „Oare, ce vor de la noi?" Dincolo, iarăşi, un grup de rezervişti germani gălăgioşi, din Stiria şi Viena. Unul dintre ei strigă tocmai: „Kruzifix noch a mal! Jetzt hab' i's abr gnua; jetzt geh' i an Bier saufn"[29].

Într-o stradă, întâlnim un şir de care trase de boi şi încărcate cu lăzi, scaune, mese etc. Soldaţii ce-l înconjoară cu puştile-n spate ne zic că e un transport militar.

27 Cu sensul: „a continua".

28 Canonier – artilerist, tunar.

29 În germana literară: „Kruzifix noch ein mal! Jetzt habe ich es aber genug; jetzt gehe ich ein Bier saufen". În traducere: „Crucifix, încă o dată! Acum m-am săturat; mă duc să beau o bere".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

În altă stradă, trece o cireadă de vite, păzită iarăşi de soldaţi, ele sunt menite a umple burţile deşarte ale militarilor pururea flămânzi [p. 26].

Din ferestrele şcolilor pe lângă care trecem, se uită soldaţi. La porţile caselor private, citim scris cu cridă[30]: 25 Mann F[estungs-] A[rtillerie-] R[egiment][31] sau 10 Mann[32] etc.

Cele mai bune gheşef[turi][33] fac acum birturile, care sunt totdeauna ocupate de oaspeţi flămânzi şi setoşi. Şi birturile fac politică naţională. Citim: „Trattoria al buon camarade", „Gasthaus zur Stadt Wien", „Gasthaus zur Stadt Salzburg", „Asteria", „Vendeglö", „Hostenica" etc.

Ne despărţim. Oct[avian] merge în cantina ofiţerilor la prânz. Eu, care nu vreau să sacrific haina mea comodă de civil, merg într-un restaurant şi apoi într-o cafenea.

Iau „Wiener Presse" la mână; e din 30 l[una] c[urentă]. Aflu că declaraţia ambasadorului italian din Viena, a ducelui de Avarna, că şi Italia va ţine la Triplă, a stârnit în Viena un vifor de bucurie. Rusia îi cere Austriei răspunsul, [adi]că ce condiţii de pace îi va impune ea Sârbiei învinse şi declară că nu va admite nicio ştirbire teritorială a acestui stat. La stăruinţele Germaniei pentru localizarea războiului, Rusia răspunde cu continua mobilizare.

Întorcându-mă acasă, trec pe la poştă şi aflu o [p. 27] [carte] poştală de la Siebeneicher, în care ne comunică că a fost trimis acasă până la o eventuală mobilizare generală. Fericit om, în curând va putea el strânge la inimă pe iubita sa soţie, pe când eu...?

După-masă mergem iar la castel. În curte dăm de un universitar român din Cernăuţi, Căilean, un voluntar al regimentului. Vine tocmai din Cernăuţi, unde pretinde a fi auzit că şi Em. Antonovici (Ursu), precum şi Iancu Nistor sunt chemaţi.

Horrow ne comunică confidenţial cum colonelul Regimentului de Infanterie Nr. 87, staţionat în Pola, primind ordin de plecare pe câmpul de război, s-a prezentat comisiunii de superarbitrare. A şi fost eliberat de serviciul militar din cauza hipernervozităţii sale.

Altul ne istoriseşte că s-ar fi decretat mobilizarea generală. Ştirea aceasta o afirmă însuşi colonelul nostru, care apare în cancelaria companiei noastre. Ea ne impresionează adânc. Ce va zice scumpa mea în periclitata Bucovină, cum să-i ajut? Conced[34] că inima mea se încleştează la gândul acesta. Acum numai Dumnezeu poate ajuta şi eu am fermă speranţă în El!

30 Cridă f. (reg.) cretă. Vezi NDULB, p. 321.
31 În traducere: „25 bărbaţi [din] Regimentul de Artilerie de Fortăreaţă".
32 În traducere: „10 bărbaţi".
33 Din germ. *Geschäft*: gheşeft n. (reg.) afacere. Vezi NDULB, p. 526.
34 Cu sensul de: „constat că".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

„Jetzt ist alles aus”[35], zice un civil lângă mine. „Cum [p. 28] poţi vorbi astfel?” îi replic. „Ei, domnule, dacă ai fi şi d-ta un sărman învăţător la o şcoală primară şi ai avea acasă o femeie cu trei copii mici, nu m-ai întreba”, îmi răspunse, ştergându-şi ochii umezi. Am tăcut şi gândurile mele zburau iarăşi la Cernăuţi – Dumnezeule, nu se poate!

Ne întoarcem la cuartir. Pe drum ne bat în ochi afişele care, în ton lapidar, vestesc lumii agitate că M[ajestatea] S[a] a decis mobilizarea generală. Sărmane Siebeneicher, scurtă ţi-a fost bucuria!

După cină, mergem la plimbare pe Riva. Şi aici, ultima ştire este viu discutată şi problema europeană comentată[36].

Trecem pe lângă un deal întreg de paie, păzit de o santinelă militară. În altă baracă, iarăşi, ocupă loc soldaţii, pentru a fi duşi la fortăreţele din jurul portului. Mai multe vapoare mai mari stau în port; din [h]ogeagul lor iese fum, semn că sunt gata de plecare, îndată ce vor fi primit ordin de la forurile militare.

Fierberea aceasta fără odihnă mă enervează şi ne întoarcem acasă.

Sâmbătă, 1 august 1914

Îi scriu încă Finuţei o [carte] poştală şi mergem [pe] drumul nostru obişnuit, spre castel (p. 29).

Aici, puhoiul s-a mai strecurat ceva şi spiritele agitate s-au liniştit. Un cadet evreu – Richard Korn –, care deja zilele trecute a excelat prin a face pe indispensabilul, ne provoacă să-l asociem[37], pentru a căuta cuartire prin oraş şi e foarte supărat când nu vrem să-l urmăm. E şi prea greţoasă purtarea acestui băieţandru, conştient de însemnătatea sa problematică.

Dau de un camarad, Tschann, un vienez amabil, cu care am servit împreună anul voluntar. Hotărâm să rămânem în civil, câtă vreme va fi posibil. În cancelarie, lucra deja Mitrofanovici, un teolog abs[olvent], român din Bucovina şi căsătorit, care deja ieri, la sosirea sa, s-a bucurat foarte mult aflându-ne şi pe noi.

Oct[avian] trebuie să meargă la [o] magazie de augmentare[38], instalată într-o veche biserică, pentru a reclama hainele militare pentru compania noastră; „mâine, poimâine”, i-a răspuns căpitanul de acolo.

De acolo, mergem în altă magazie, pentru armătură. Magazia se află chiar în cazarmă. Intrând în curtea cazărmii, dintr-o dată suntem înconjuraţi de vreo zece tineri universitari români din Cernăuţi, care şi ei au fost chemaţi. Bucuria lor, dând de noi, este foarte mare, ne strângem [p. 30] mâinile, fără a ne recomanda. Situaţia în care ne aflăm ne dispensează chiar de cele mai simple forme de etichetă.

35 În traducere: „Acum totul s-a terminat!”

36 Aici cu sensul de dezbătută!

37 Cu sensul: „să i ne alăturăm”, „să-l însoţim”.

38 Magazie de augumentare – magazie cu haine militare (din germ. Augmentationsdepot).

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Dl. Obadă, care locuia la Liuția Boca, îmi aduce salutări de la ea. Se amestecă în vorbele noastre şi un tânăr din Transilvania, bucuros de a fi aflat alți români. Era o scenă foarte drăguță.

Oct[avian] merge în magazie şi primeşte acelaşi răspuns: mâine, poimâine.

După-masă, merg în cafenea pentru a citi jurnalele. Apuc iarăşi „[Neue] Freie Presse"; este numărul din 31 iulie. Cuprinde, mai întâi, un articol de front, plin de elogii aduse Germaniei, care i-a cerut Rusiei, până în 12 ore, sistarea mobilizării, altcum[39] va purcede şi ea cu mobilizarea, decretând, în acelaşi timp, starea de pericol iminent de război în Germania. Îmi bate în ochi că de Italia nu e vorba nici cu un singur cuvânt.

Aflu încă din alte jurnale, din 1 august, că Germania a şi mobilizat, neprimind, la provocarea ei, niciun răspuns. Tot aşa mobilizează şi Franța, Belgia, Olanda, Danemarca, Suedia şi Norvegia, până şi Şvițera[40]. Războiul european se dezlănțuie! Se pregăteşte un război cum istoria întreagă nu l-a văzut până acum [p. 31]. Acum, Rusia a dovedit ceea ce, în fine, s-a bănuit de mult: că nu scutirea Sârbiei este motivul pentru care a mobilizat o parte a armatei sale, ci mult discutata lichidare a Austriei; războiul austro-sârb nu este decât un pretext de a răpi Galiția şi Bucovina de la Austria, iar de la Germania – Posen şi părțile limitrofe[41]. Tot aşa, [se] pare că Franța crede că timpul a sosit pentru recucerirea Alsaciei şi a Lotaringiei. Aspirațiile de expansiune ale acestor două state află documentarea cea mai elocventă în mobilizarea decretată în statele nordice, care, de mult deja, nu prea au mare încredere în asigurările paşnice ale vecinului rus, nesățios, şi în Şvițera, care ține de datoria ei a fortifica hotarele spre Franța. Ținuta numitelor sate este lămurită; nu este încă absolut clar rolul ce-l va juca Anglia şi Italia în acest război fără seamăn. Mă tem că tocmai din partea acestor state atât de însemnate i se pregătesc surprize.

După-masă mergem la scăldat, la Valcane, şi seara, Octavian mă invită la cină. Nu pot să dau uitării o altă părere a prietenului meu filosof: „Zic oamenii că mintea este partea cea mai aleasă a omului. Nu-i adevărat, mintea nu este decât o prelungire a stomacului [p. 32], deci acesta e mai mult decât mintea". Câteodată îi dau dreptate.

Duminică, 2 august 1914

Mergem în biserica protestantă ce se află în apropierea locuinței noastre. Nu e decât o casă privată, în care o sală este prefăcută într-un lăcaş dumneze[i]esc. Şed şase persoane în bănci. Pastorul citeşte o rugăciune contra urgiilor războiului, prezenții cântă o cântare bisericească. Întreaga ceremonie m-a impresionat adânc, tocmai din cauza simplității.

39 Cu sensul: „altfel".
40 Şvițera – din germ. *Schweiz*: Elveția.
41 În text „părțile limitate".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

La castel nici nu mai mergem toată ziua; la ce să batem calea mânzului?

Jurnalele aduc detalii despre mobilizarea din Germania; caut o ştire ce se referă la Italia – nimic. În schimb, însă, aflu că Japonia ar dori să se folosească de ocazia binevenită pentru a muta hotarele sale în Manciuria şi Mongolia. Nu i-ar strica rusului oleacă [de] scărmănătură la spate.

După masă, mergem iar la scăldat şi seara ieşim la plimbare pe Riva. Prindem cu urechea o observaţie ce-i face un ofiţer de la Marină – un Fregattenkapitän[42] – camaradului său, cu care stă de vorbă: „Ja, wenn nur der Dreibund fest wäre”[43]. S-ar putea ca Italia să [p. 33] şovăiască? Atunci eşti pierdută, tu, Felix Austria!

Luni, 3 august 1914

Observând şi azi tactica dictată de „minte de domn” – cum zice camaradul meu –, rămânem scutiţi de orice serviciu. De n-ar fi grijile ce nu mă mai părăsesc, de nu m-ar mai frământa continuu gândul: „Ce face sărmana mea Titicuţă acasă?”, eu cred că, cu timpul, m-aş deprinde şi la acest trai.

„Polaer Tagblatt” de azi aduce ştiri despre primele ciocniri între Germania şi Rusia, din ziua premergătoare, precum şi de[spre] ocuparea Luxemburgului de către armata germană. Totodată, zice că ieri un aeronaut francez ar fi aruncat din aer o bombă asupra Nürnbergului.

„Wiener Tagblatt” de ieri reproduce un articol senzaţional din „Lokalanzeiger”. După care, încă din 29 iulie, ministrul de Externe şi cel de Război, precum şi şeful Statului Major din Rusia să-i fi asigurat ambasadorului german din Petersburg, dr. Pourtalis, cu cuvânt de onoare, că mobilizarea rusă nu e îndreptată contra Austriei. În acelaşi timp, ţarul l-a rugat pe împăratul Germaniei, telegrafic, ca să mijlocească o înţelegere între Rusia şi Austria şi, pe când încă Wilhelm al II-lea stăruia în această direcţie, având chiar auspicii de reuşită, s-a decretat în Rusia mobilizarea generală[44] [p. 34]. Nu mai puţin interesantă este ştirea adusă de acest organ că, în Polonia rusească, se pregăteşte revoluţia. De-ar da D-zeu, atunci am scăpa, poate, mai degrabă de aici. Şi Italia încă tot tace; ba nu, şi-a ridicat şi ea glasul. Citesc în „Polaer Tagblatt” o notiţă după care [marchizul] di San Giuliano[45] i-a asigurat ambasadorului nostru în Rusia, că Italia va observa, în conflictul austro-ungaro-rusesc, atitudinea dictată de condiţiile Triplei, adică o neutralitate binevoitoare.

42 În traducere: „căpitan de fregată”.

43 În traducere: „Da, numai dacă Tripla Alianţă ar fi una solidă!”

44 În text: „s-a decretat după spatele sale, în Rusia, mobilizarea generală”.

45 Antonino Paternò Castello, marchiz de San Giuliano (1852 –1914) a fost un diplomat şi ministru de externe italian. Vezi: https://en.wikipedia.org/wiki/Antonino_Patern%C3%B2_Castello (accesare: 19.07.2016).

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Şi, într-adevăr, punctul acesta de vedere este cel corect; căci abia când Austro-Ungaria şi Germania vor fi atacate de Rusia şi de Franţa sau [când] Germania singură va fi, ar avea să intre Italia în acţiune. Conced că m-am bucurat foarte mult, constatând ţinuta corectă a Italiei, deşi gazetele germane continuă a pronunţa, mai mult sau mai puţin, îndoielile lor în onestitatea Italiei. Între aceste gazete se află chiar „Wiener Presse" („Neue Freie Presse").

Încep deja a se resimţi urmările războiului în traiul zilnic. Octavian, vroind să cumpere poame[46] în „mercato[47]", nu mai află niciuna. I se răspunde că azi n-a sosit nicio barjă ce, de altfel, aduce poame din Italia. Şi pâine aflăm [p. 35] cu mare greu. În schimb, însă, pe sub ferestrele locuinţei noastre încă tot trec cârduri de chemaţi; sunt matrozii îmbrăcaţi deja sau încă ce nu poartă în spate sacii cu montura, ce au căpătat în cazarma lor.

Se lăţeşte[48] ştirea că Batalionul III de Artilerie de Fortăreaţă, ce înainte cu vreo câţiva ani venise din Peterwandein la Pola, pentru a ocupa fortăreţele pe uscat, a fost trimis în Nagy-Kamiza; după alţii, la Galiţia. Atunci, se vede că vor umple, cu noi, glotaşii, fortăreţele deşarte.

Marţi, 4 august 1914

Lucru ciudat că despre câmpul de război între Austro-Ungaria şi Sârbia lipseşte orice ştire. Săptămâna trecută aduseră gazetele ştirea despre un bombardament al Belgradului, cu ocazia încercării Sârbiei de a arunca în aer podul peste Dunăre [de] lângă acest oraş – ştire ce apoi a fost dezminţită, reducându-se ştirea la neînsemnate ciocniri între avanposturile beligeranţilor; încolo, nimic. Se zvoneşte că Lovćen, un deal în Muntenegru – o poziţie foarte însemnată – ar fi fost luat de ai noştri; ştirea aceasta însă nu se confirmă. Alţii iar pretind a fi auzit că în portul Pola ar fi ajuns deja un vapor cu răniţi de pe câmpul de operaţiune contra Muntenegrului.

Este interesant cum toate jurnalele se ocupă acum de România. Declaraţia acestui stat de a rămâne neutru [p. 36] e primită cu mulţumire, deşi, printre ştirile jurnalelor, cred a înţelege că s-a aşteptat deplina alianţă cu Austria. Pe de altă parte, profesorul de liceu din Cernăuţi, Luczko, care şi el a fost chemat la arme şi vine din Constanţa, ne istoriseşte că românii sunt a[i] dracului, fiindcă vorbesc deja de Bucovina a lor, pe când un altul, venit tocmai din Cernăuţi, susţine că soldaţii români se află deja în Bucovina, şi anume, pe Rarău!

Miercuri, 5 august 1914

46 Poamă, poame f. (aici) cu sensul: „fruct". Vezi NDULB, p. 1059.
47 În traducere: „piaţă".
48 Cu sensul: „se răspândeşte".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Trăim în zodia zvonurilor, unul mai cu coarne decât altul.

Un camarad ne istoriseşte că Anglia a declarat război Germaniei. Horow iarăşi a primit din Graz o scrisoare, în care i se comunică că, zilele trecute, vreo 20 de studenți sârbi au [în]cercat să arunce în aer un tren cu soldați. Studenții au fost prinşi şi cu toții [au fost] fusilați[49] [împuşcați]. Altul, iarăşi, ştie a ne istorisi că într-un oraş, în Boemia, mai mulți rezervişti chemați la arme s-au împotrivit când li se împărțea muniția; neputându-se afla cei vinovați, a fost împuşcat tot al cincilea. Tot aşa, [î]naintea Nişului [pare] să fi fost fusilat chiar un batalion întreg al armatei noastre, care nu vroia să meargă contra duşmanului. Octavian, în fine, îmi aduce ştirea de la tânărul Pridie, că fostul judecător [p. 37] din Siret, Mogelnitzki, un rusofil cunoscut în Bucovina, a fost sau împuşcat sau spânzurat, aflându-se la el nişte scrisori compromițătoare.

Jurnalele aduc ştirea că Germania a rupt relațiile diplomatice cu Belgia, nevoind aceasta să-i permită trecerea prin țară.

De tot interesantă aflu eu ştirea din „Polaer Tagblatt", reprodusă din alt jurnal, prin care se dezminte zvonul lățit în Viena că redactarea energică a ultimatumului Austro-Ungariei contra Sârbiei s-ar fi făcut la insistența contelui Stefan Tisza. Acest jurnal continuă, apoi, textual: „Wir müssen dagegen Stellung nehmen und konstatieren, dass die Serbophobie des Grafen Tisza nun zwar seit Jahren entsetzliche Schwierigkeiten bereitet hat, vielleicht sogar an dieser ganzen Situation zum grössten Theile die Schuld trägt, aber dass das Ultimatum... von einem österreichischen Beamten mit dem Grafen Berchtold redigiert wurde"[50]. Acest articol este iscălit „Information". Se pare că acest război ce-l poartă Austro-Ungaria cu Sârbia n-a stârnit acel entuziasm, cum îl descriau gazetele la început. Şi cenzura militară a lăsat să treacă acest articol.

Un apel al consorțiului agrar din Pola („Consortio Agrario") provoacă pe toți cei ce n-au intrat în oaste să le sară în [p. 38] ajutor agricultorilor chemați sub arme, dedicându-se în locul lor lucrului de câmp, altfel Pola, peste scurt [timp], va ajunge în cea mai mare mizerie. Mai ales se îndreaptă acest apel către tinerimea din licee şi şcoli reale.

De pe câmpul de război încă tot nu incurge[51] nicio ştire. În schimb, însă, populația este avertizată, prin publicații oficioase, că în sânul Monarhiei siguranța publică este amenințată de diferite elemente subversive. Populația este somată a veghea şi ea asupra acestei siguranțe, aducând la cunoştința forurilor competente orice observare făcută în această direcție.

49 Din fr. *fusiller* (vb.) – a împuşca.

50 În traducere: „Trebuie să luăm atitudine împotriva acestui lucru şi să constatăm că sârbofobia contelui Stefan Tisza a pregătit, de ani de zile, dificultăți teribile şi că ea poartă, probabil, cea mai mare parte din vină pentru această întreagă situație, dar ultimatumul a fost redactat de un funcționar austriac, împreună cu contele Berchtold".

51 Cu sensul: „vine".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

S[e]ara e lună plină. Ies puțin la plimbare. O liniște neobișnuită mă împresoară şi, îndreptându-mi privirea spre lumina lunii, îi încredințez şi ei soarta iubitei mele [de] departe. Fă şi tu, blândă lună, ca îngerul vieții mele să rămână sănătos şi ca şi eu să mă întorc sănătos la el!

Joi, 6 august 1914

Dimineață [mă] grăbesc la gară pentru a asista la învagonarea şi plecarea Batalionului al III-lea, ce e trimis la Przemysl. E o zi ploioasă şi ploaia aduce răcoarea mult dorită după căldurile zilelor trecute.

Ajung încă la vreme. Soldații, cu echipamentul lor de război şi cu rămurelele de stejar pe chipiile lor, stau în plutoane, aşteptând comanda de învagonare. Ofițerii [se] grăbesc [p. 39] încolo şi încoace sau stau în grupuri mici, vorbind cu dame şi camarazi care au venit să-şi ia rămas bun de la ei. Peste puțin [timp], soldații intră în vagoane. Stau tocmai în fața unuia în care intră nişte unguri ce cântă – sau, mai bine zis – urlă un cântec unguresc. Cu toții sunt veseli şi, pornind trenul, răsună puternic „Hoch" şi „Adio" din gurile lor.

Merg la castel. Aflu de la un camarad că s-a depus deja în comanda regimentului repartizarea[52] noastră definitivă. Cer lista. Aflu numele lui Octavian, care a rămas la Compania de rezervă II, pe când al meu lipseşte. Căpitanul nostru, constatând că şi alți ofițeri în „Landsturm"[53] nu sunt încă împărțiți, decide să ceară repartizarea noastră, printr-un raport la comanda regimentului. În orice caz, mi se pare că noi, aceştia de la „Landsturm", nu le prea impunem [respect] autorităților militare. Şi tocmai noi suntem atât de voinici, dacă este vorba de stat acasă!

Citesc jurnalele. Ştirea că Anglia ar fi declarat Germaniei război se confirmă în mod oficial. Cauza: încălcarea[54] dreptului internațional, prin faptul că Germania a declarat război unui stat neutru, anume Belgiei, precum şi – după afirmația lui Grey – momentul că, flota franceză fiind în Mediterana, țărmurile Franței sunt fără scut [p. 40] şi astfel această țară [este] periclitată, din partea mării, de către Germania. Conform unei înțelegeri de mai [î]nainte între Anglia şi Franța, în caz că aceasta din urmă [are] să fie atacată de un al treilea stat, ambele părți ar avea să delibereze dacă este dată necesitatea ca Anglia să-i sară în ajutor Franței. Astfel, condițiile pentru un război cu Germania sunt date.

În Germania, iarăşi, Bethmann Kolhveg, în şedința Reichstagului, concede că Germania s-a pus în contrazicere cu dreptul internațional, rupând relațiile cu Belgia. El motivează această vătămare, zicând că țara va repara greşeala făcută, [de] îndată ce[-i] va fi dată posibilitatea.

52 În text: „împărțeala".
53 În traducere: „rezerva armatei teritoriale".
54 În text: „ruperea".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Wilhelm al II-lea iarăşi a vorbit, scurt şi energic, cum îi este firea. Rostind în 4 august mesajul, i-a adresat Reichstag-ului, întrunit spontan, următoarele cuvinte puternice: „Ich kenne keine Partei mehr, ich kenne nur Deutsche, und zum Zeichen dessen, dass Sie fest entschlossen sind, ohne Parteiunterschiede, ohne Landes- und Konfessionsunterschiede zusammenzuhalten mit mir durch dick und dünn, durch Not und Tod, fordere ich die Vorstände der Parteien auf, vorzutreten und mir dies in der Hand zu geben”[55].

Aflu din „Leipziger Illustrierte Zeitung”, din 30 iulie, însumarea [p. 41] statistică aproximativă a puterilor de război, de care dispun statele angajate în conflictul european.

Marina:

Anglia:	50 de vase cl. I (Linienschiffe)		39 de cuirasate (Panzer)	
Franța:	22	″	22	″
Rusia în Baltica	4	″	6	″
Austro-Ungaria	11	″	3	″
Germania	25	″	11	″
Italia	8	″	10	″

În total, deci, dispune:

Tripla Antantă de: 76 vase de cl I şi 67 de cuirasate
Tripla [Alianță de]: 44 ″ şi 24 ″

Armata:

Franța:	5 500 000 de combatanți;	Austro-Ungaria:	3 700 000 de combatanți;
Rusia:	5 000 000 ″	Germania:	4 500 000 ″
Anglia:	775 000 ″	Italia:	3 500 000 ″
Serbia:	300 000 ″		
Muntenegru:	40 000 ″		

[Total]: 11 615 000 de comb[atanți] contra 11 700 000 de comb[atanți]

55 În traducere: „Eu nu mai cunosc niciun partid, eu cunosc doar germani, şi, ca semn al faptului că sunteți ferm hotărâți să treceți împreună cu mine, indiferent de partid, de țară şi de confesiune, prin toate încercările, prin nevoi şi prin moarte, cer preşedinților partidelor să iasă în față şi să-mi predea conducerea”.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

[Antanta] [Tripla Alianță]

Dacă şi România i-ar da Triplei [Alianțe] sucurs[56], atunci armata acesteia ar spori cu 650 000 de combatanți şi ar dispune, deci, de o [p. 42] armată de 12 350 000 de combatanți, ar întrece armata contrară cu 735 000 de combatanți.

Acum înțeleg de ce jurnalele din Austria – chiar şi „[Neue] Freie Presse" – vorbesc atât de mult de România, aşteptând, cu siguranță, ca această țară să iasă din rezerva neutralității ce a declarat-o şi să treacă cu totul de partea Triplei. Cum nu, o armată care a stors admirația puterilor în ultimul Război Balcanic, care, cu puține vase, a făcut un pod peste Dunăre şi a intrat în Bulgaria, pe când se aştepta că această faptă o va putea săvârşi abia după multe zile – aşa o armată, zic, fireşte că i-ar prinde bine Triplei. Poate că România i-ar împlini Austriei dorința, în schimb pentru o recompensă teritorială; mai ştii, poate ne vom întoarce noi, bucovinenii, sub asemenea împrejurări la România, [împrejurări] sub care am trecut [î]nainte de 140 de ani la Austria.

Dar cum stă Tripla [Alianță]? Se poate vorbi de o cooperare a tuturor [celor] trei puteri? Poate că nu. Italia încă n-a întreprins niciun pas pentru a le sări în ajutor aliatelor sale. Ea adoptă[57] punctul de vedere absolut formal şi zice: fiindcă nu Germania a fost atacată de Rusia şi Franța şi întâi ea a declarat război acestora – cu toate că jurnalele scriu că, factic, Germania a fost atacată, adversarii ei începând[58] de [p. 43] de ambele părți războiul – pentru ea *casus foederis* nu e dat. Declarația aceasta este foarte viu interpretată prin jurnale.

Mai citesc în „Polaer Tagblatt" un apel al Prefecturii din Pola către populația acestui oraş, ca ea, cu timpul, să se gândească a părăsi oraşul, fiindcă se poate ca, în curând, deja Pola – fiind un loc întărit – să intre în stadiu de război şi atunci populația, din cauza aprovizionării, va fi silită să iasă din oraş.

Stările anormale prin care trecem, din ce în ce se înăspresc tot mai mult, încep a se resimți deja în populație. De două zile [în]cercăm să ne cumpărăm pâine; în zadar. Trecem pe lângă o pitărie[59], înaintea căreia stă o santinelă militară. O mulțime de oameni aşteaptă la uşa închisă, ore întregi, până la 5 d[upă-] m[asă], când începe vânzarea pâinii. Nu mai stăm şi căutăm mai departe. „A Lei del pane?"[60] „Non, non c'i"[61], ni se răspunde, unde întrebăm. Cu mare greu, aflăm într-o cofetărie biscuiți. Octavian, care a trecut pe la ora 6 seara la prima pitărie, îmi istoriseşte că oamenii încă tot se grămădesc acolo. Tot aşa şi fructele lipsesc şi nu mai e speranță să ajungă cândva.

56 Cu sensul: „sprijin", „ajutor".
57 În text: „se pune pe".
58 În text: „începând contrarii ei".
59 Pitărie f. (înv. şi reg.) brutărie. Vezi NDULB, p. 1037.
60 Corect: „Ha lei del pane?" (it.) În traducere: „Ai pâine?"
61 Corect: „No, non ci" (it.) În traducere: „Nu, nu fac".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Seara, Korrow îmi istoriseşte că ar fi ajuns o [carte] poştală de la Finuţa la castel. Grăbesc încolo şi n-o aflu, ciuda [p. 44] mea e [cu] atât mai mare, fiindcă aceasta avea să fie prima ştire de la mititica mea.

IV

Vineri, 7 august 1914

Azi am schimbat locuinţa. Birtaşul nostru este chemat şi el sub arme, şi anume la marină, şi femeia sa cu copil îşi caută în oraş o cameră modestă. Cu ajutorul lui Verenca – judecător în Suceava – ne încartiruim în Hotelul „Cuzzi", în apropierea castelului. Odaia noastră e aproape de pod, dar fereastra ei dă spre mare şi ne oferă o priveliştе foarte frumoasă.

La castel căutăm, în zadar, împreună cu Korrow, cartea [poştală a] Finuţei, poate că a luat-o altul, din nebăgare de seamă, şi mi-a aduce-o înapoi. În schimb, însă, dau, în mulţimea scrisorilor ajunse, de o depeşă către un anumit Vormeister Franz, în care părintele său îl înştiinţează că maica sa a murit. Depeşa e din 31 iulie şi încă tot zace pe masa cancelariei companiei noastre. Cine-şi bate acum capul cu înmânarea depeşelor, când glotaşii chemaţi umblă cu zilele neîmbrăcaţi şi nemâncaţi, dormind sub cerul liber şi aşteptând înrolarea lor ? [p. 45]

Jurnalele de azi aduc trei ştiri senzaţionale: înfrângerea unei divizii de cavalerie ruseşti de către armata germană, la Schiddern, declararea războiului Germaniei din partea Sârbiei şi ruperea relaţiilor diplomatice între Austro-Ungaria şi Rusia, ambele fapte din urmă săvârşite la 4 l[una] c[urentă].

Austria e în stare de război cu Rusia. Această ştire îmi umple inima cu mari griji pentru iubiţii mei din Bucovina şi, mai ales, pentru scumpa mea mititicuţă. Ce timpuri grele o aşteaptă! Şi eu sunt departe, prea departe de ea, pentru a o scuti. Ce pot alta face, decât în rugi fierbinţi să[-I] încredinţez această viaţă atât de scumpă Atotputernicului.

Şi Italia încă tot nu s-a declarat. Între camarazii mei circulă zvonul, că armata italiană, trecând deja prin Tirol, se află chiar în Alsacia; alţii iară zic că ea ar fi în Galiţia. Cu aceste zvonuri necontrolabile nu se loveşte[62] opinia jurnalului italian „Gazetta di Venezia", reprodusă în „Polaer Tagblatt", că, spre fericire, zvonul ocupării Lovćenului nu se întăreşte[63], căci altfel acest fapt ar fi însemnat foarte mult pentru poziţia Italiei în Adria.

Pe de altă parte, „Grazer Tagespost" de azi aduce ştirea că mobilizarea armatei italiene se va decreta în scurtă vreme. Deie Domnul! [p. 46]

62 Cu sensul: „nu coincide".

63 Cu sensul: „nu se confirmă".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Acelaşi jurnal, discutând şansele războiului, are în vedere o înfrângere a Triplei [Alianțe] pe mare, contează, însă, la sigur pe o înfrângere[64] a Rusiei şi a aliatelor sale pe uscat.

Un zvon susține că vasele de război ale Germaniei „Göben", „Moltke" şi „Breslau" au fost luate la goană de vasele franco-engleze lângă Messina, cerând chiar, radio-telegrafic, sucurs de la flota Austriei în Pola; alții iarăşi zic că le-a succes să scape şi că „Göben" s-ar afla deja în Fasana.

Armata rusească se retrage în Rusia. Jurnalele conchid din acest fapt că ea nu este destul de pregătită de război sau să fie aceasta numai o manevră?

Sâmbătă, 8 august 1914

Azi am primit cart[e]a [poştală a] Finuței. Verenca, aflând-o, a luat-o cu sine pentru a mi-o da. Aflăm din ea că sărmana Finuța, până în 3 l[una] c[urentă], când îmi scrie, n-a primit de la mine, din Pola, nicio ştire, cu toate că eu i-am scris foarte regulat. Îi scriu imediat pentru a o linişti.

Jurnalele din afară ajung, acum, foarte neregulat; azi încă n-au ajuns în Pola. Sursele mele rămân, deci, jurnalele locale. Aflu din ele că Germania a ocupat în 6 l[una] c[urentă] Liège-ul, prima faptă mai însemnată în acest război. Totodată, şi Muntenegru a declarat, în aceeaşi zi, război Austriei [p. 47]. Ce să-i faci, şi Muntenegru se simte chemat a juca un rol important în războiul european, în fine, şi piticu-i om!

Viu comentată este declarația jurnalului român „Politique", cum că România este pregătită pentru orice eventualitate.

În oraş, Prefectura provoacă populația prin afişe a se aproviziona, până în 10 august, pentru 90 de zile. Cei ce nu vor fi în stare să facă aceasta sunt provocați să părăsească oraşul până în 11 august. Pe de altă parte, se zvoneşte că în oraş ar fi izbucnit tifos[ul]. Asta ne-ar lipsi acum, când mii de soldați sunt concentrați în oraş şi unde căldurile sunt grozave.

Azi, prima dată de când sunt în Pola, am făcut un „serviciu militar". De voie bună, adică, i-am ajutat doctorului Forgaci – consultant la Tribunalul din Suceava – la constatarea numărului celor veniți; două ore de lucru, în decurs de două săptămâni –, cred că e destulă activitate rodnică [a] unui „glotaş".

Şi Turcia mobilizează; e rău supărată, fiindcă Anglia a oprit plecarea unui dreadnought[65], ce Turcia l-a comandat de la o firmă din Anglia. Jurnalele spun că Turcia i-a[r] face mult necaz mai ales flotei ruseşti din Marea Neagră, dacă cumva aceasta ar încerca forțarea [p. 48] Dardanelelor.

64 În text *învingere*.

65 Dreadnought („Cel care aduce groaza") – navă de război (cuirasat), lansată de Marina Britanică în 1906. Vezi: https://ro.wikipedia.org/wiki/Nave_capitale_in_timpul_celor_doua_razboaie_mondiale (accesare din 20 iulie 2016).

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Foarte mult discută gazetele şicanele, dacă nu chiar brutalizările, la care au fost expuşi supuşii germani şi austro-ungari, la părăsirea Franţei.

Un articol foarte interesant reproduce „N[eue] F[reie] Presse", din 7 l[una] c[urentă], care a apărut, înainte de vreo câteva luni, într-un jurnal francez şi pare inspirat, dacă nu chiar scris, de un ofiţer francez. Din acest articol reiese că Franţa, într-un război între Germania şi Austro-Ungaria, pe de o parte, şi Rusia şi Franţa, pe de altă parte, [se] aşteaptă [la faptul] că Rusia, chiar la început, va apuca[66] ofensiva şi, pentru acest scop, de cu vreme va întări linia de operaţiune Grodow–Varşovia, căci numai prin[tr-]o ofensivă energică Rusia îi poate ajuta Franţei în acţiunea în contra Germaniei, în Alsacia.

„N[eue] F[reie] Presse" susţine, în alt loc, că ultimul împrumut i-a fost acordat Franţei cu condiţia de a fortifica linia de operaţii sus-numită. Retrăgându-se acum Rusia peste această linie, evacuând chiar Varşovia, situaţia Franţei poate deveni foarte periclitată. Acest jurnal [se] aşteaptă [la faptul] că nu numai polonii şi ucrainenii din Rusia se vor folosi de acest bun prilej de a rupe cătuşele sclaviei politice, ce le poartă sub domnia rusă [p. 49].

„Grazer Volksblatt", din 8 l[una] c[urentă], aduce ştirea că în Italia socialiştii se împotrivesc mobilizării, ameninţând guvernul chiar cu o răscoală, dacă ar decreta mobilizarea. Acest organ e primul, din câte le-am citit în timpul din urmă, care îi reproşează Italiei, în termeni foarte vehemenţi, – o parte a articolului respectiv este chiar confirmat – că nu se declară solidară cu Tripla [Alianţă].

Unele cazuri [sunt] foarte semnificative pentru entuziasmul adevărat pentru războiul prezent: locotenentul activ de la regimentul nostru, Tippmann, [în]cearcă a fi superarbitrat; îi succede, însă, numai mutarea sa la cadrul de completare. Un sublocotenent din „Landsturm", chemat sub arme – Stenzinger –, se împuşcă. [În] afară de el, se mai împuşcă şase soldaţi de rând – între ei şi un „Feuerwerker"[67] şi un caporal activ!

Particularii încep a părăsi oraşul, deşi termenul de evacuare a fost amânat.

De la Finuţa, [în] afară de o carte, nicio ştire; ce să fie? Probabil poşta nu e în stare să facă tot lucrul. Oct[avian] îmi istoriseşte că, după informaţiile primite sâmbătă – va să zică, într-o singură zi –, să fi incurs[68] la poşta polezană 70 000 de [cărţi poştale] şi ilustrate. Sub astfel de referinţe, uşor se poate [p. 50] ca poştalele noastre să zacă la poştă, primindu-le, mai apoi, deodată. Nici cenzura militară nu e în stare să se achite de datoria ei şi se mărgineşte în a cenzura numai depeşele, pentru care s-a[u] strâns vreo 150 000 de cuvinte.

Dimineaţa întâlnesc mai mulţi matrozi germani de pe „Göben"; sunt rezervişti ajunşi în Pola pentru a fi îmbarcaţi pe vasul lor.

66 Cu sensul: „va trece la".
67 În traducere: „artificier".
68 Cu sensul: „venit", „sosit".

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Jurnalele aduc articole pline de bucurie asupra înaintării trupelor aliaților în Rusia. Aflu în „[Neue] [Freie] Presse" şi despre o ciocnire la Noua Suliță şi mă bucur şi eu că Bucovina, până acum, a rămas scutită de intrarea oastei ruseşti în țară.

Se răspunde şi o voce de presă din Italia, care cere ca şi Italia să ia parte la acțiunea europeană; altfel, uşor ar putea să fie considerată ca [o] „quantité neglijable". Se vede că succesele armatei aliate încep a-i pune pe gânduri pe italieni.

Pe de altă pate, se publică şi apelurile însuflețite către polonii şi ucrainenii din Rusia, provocându-i să dea sucurs oştilor austro-ungaro-germane şi privindu-le pe acestea ca salvatoare.

Mai aflu şi despre o mişcare, mai ales în Viena [p. 51]. Populația înspăimântată schimbă banii de hârtie în bani de metal, sustrăgând apoi aceste [monede] din circulație, astfel că guvernul se vede silit a proceda cu amenințări de pedepse. Statul pune în vedere cuvenita emitere de bancnote de hârtie [de] câte 2 cor[oane], fiind această măsură, deocamdată, numai de natură preventivă; în orice caz, ea este [în] aşa fel că populația se poate irita.

Marți, 11 august 1914

Azi, ni s-a împărțit nouă, ofițerilor şi cadeților, țigări şi țigarete. Eu am primit 200 „Memphis", câte 25 pe zi, din 30 iulie până pe 6 august. Octavian, cu toate că nu e fumător, a primit 45 de țigări „Ainländer", Korrow l-a pus pe listă, fără a-l întreba şi, astfel, unul dintre cei mai înverşunați duşmani ai tabacului a ajuns, involuntar, la o manițiune considerabilă de tabac. Ciuda lui nu-i proastă!

V

Joi, 13 august 1914

Azi, Octavian m-a părăsit; a fost detaşat la Barbariga, la o companie de „Landstürmmann"-i.

Jurnalele sunt pline de laudă adresată armatelor aliaților. Succesul germanilor la Mühlhausen este sărbătorit ca o victorie[69] glorioasă. Tot aşa şi fapta [p. 52] vaporului „Königin Luise", căruia i-a succes să intre până în gura Tamisei şi să pună aici o mulțime de mine, scufundând chiar crucişătorul englez „Amphion", este ridicată în slavă. Deosebită bucurie simt citind despre înaintarea trupelor noastre în Rusia. Poate tot [v]a da Dumnezeu ca Bucovina şi, mai ales, Cernăuțiul vor rămânea scutite de urgiile războiului.

69 În text: *învingere*.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Ştirile că numai polonii, ucrainenii şi finlandezii vor participa la război, prin răscoale în contra ruşilor, se susţin tot mai mult. Şi ţinuta României pare a se limpezi tot mai mult. Pare, anume, că regele României aşteaptă numai momentul pentru a intra în Basarabia, pentru a nu mai ieşi din ea; de ar da D-zeu!

Numai din sud – contra sârbilor şi muntenegrenilor – nu ajunge vreo ştire mai importantă; [în] afară că invazia muntenegrenilor în Herţegovina a fost respinsă la Trebinje. Se aşteaptă că până în patru săptămâni acest război va fi finalizat; au trecut aproape trei din ele şi armata noastră încă tot „operează"; până când?

Prefectura din Pola publică o listă a acelor persoane ce pot rămâne în oraş; sunt din toate acele pături comerciale, industriale şi sociale, de care un oraş şi în război nu se [p. 53] poate lipsi. Aceştia sunt somaţi a ridica legitimaţiile lor până în trei zile [de] la Prefectură; toţi ceilalţi trebuie să părăsească oraşul – deocamdată cu binele, şi eu observ pe străzi birje încărcate cu bagaje[le] acelor care nu aşteaptă până ce vor fi scoşi cu de-a sila.

O groaznică nenorocire s-a întâmplat azi. Vaporul Lloydului „Baron Gautsch", purtând cu sine o mulţime de evacuaţi din Pola – mai ales femei şi copii – a dat, lângă Rovigo, peste o mină şi a fost săltat în aer. Întorcându-mă seara de la scăldat, am şi văzut mai multe care sanitare intrând pe o poartă a stabilimentelor arsenalului şi iar ieşind de acolo, cu mare grabă; aduceau pe cei puţini scăpaţi şi aduşi cu alt vapor de la Pola. Se vorbeşte că din 500 de persoane, ce se aflau pe „Baron Gautsch", numai 70 au fost salvaţi. „Polaer Tagblatt", însă, vorbeşte de circa 300 de pasageri, din care jumătate au scăpat. A doua zi, vineri, jurnalele aduc ştirea că din 310 persoane au fost salvate 179, deci 131 [de] nenorociţi, după această constatare oficială, şi-au pierdut viaţa în mare. Tot aşa, se constată că „Baron Gautsch" a venit din Lussin şi nu din Pola.

Riva polesană oferă acum un aspect neobişnuit. Rând pe rând stau vapoarele Lloydului în port [p. 54], schimbându-se culoarea lor neagră în sur. Şi vaporul „Bucovina" este, şi eu observ chiar pe bordul lui două canoane[70] mici, armate de matrozi ai marinei de război.

Duminică, 16 august 1914

Ieri seara, la ora şase, au fost îngropate victimele aduse la Pola, de pe „Baron Gautsch". N-am fost de faţă, fiindcă funeraliile s-au făcut fără multă pompă. Un şir de sicrie simple de lemn au fost depuse la un loc, într-o groapă în cimitirul oraşului. Cei de faţă au rămas adânc mişcaţi.

Azi s-a lăţit o ştire alarmantă prin oraş. Se zicea că un vas al marinei noastre, „Zrinyi", să fi fost scufundat de o flotilă anglo-franceză lângă Cattaro şi că escadra noastră să fi plecat în ruptul capului într-acolo. Reîntorcându-ne împreună cu

70 Tunuri – din germ. *Kanone*.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

Korrow şi Forgaci de la scaldă – era pe la şapte, seara – un „Zugführer”[71] d[intr]e ai noştri ne comunică că garnizoana întreagă este alarmată. Nu ne prea vine a crede aceasta, căci n-am auzit nicio singură detunătură de tun. O astfel de alarmă, adică, se aduce la ştire prin şase detunături de tun.

Ajunşi în oraş, constatăm că Zügsführerul nostru – era, sărmanul, un „Landsturmmann”[72] – a fost [pur şi] simplu [p. 55] tras pe sfoară; asta-i soarta multor[a] de breasla lui.

Nu mă pot culca, însă, în linişte, căci în poarta hotelului meu, un „Kanonier”[73] îmi istoriseşte, de tot iritat, că regimentul nostru chiar în a[cea]stă noapte va fi alarmat pentru a fi dus la Cattaro.

Neliniştea mea creşte, căci, trecând pe la 8 ½, seara, prin oraş, dau de un afiş al Prefecturii, prin care se ordonă că, de azi începând, toate birturile trebuie închise la 9 seara. Iritat cum eram, deja nu-mi pot da bine seama de raţiunea acestui ordin, de altfel foarte natural; el este îndreptat, în prima linie, contra matrozilor, care, îmbătându-se, provoacă adesea scandaluri, noaptea, pe stradă.

Luni, 17 august 1914

De la copilița mea am primit deja mai multe [cărți] poştale; ce drăguț scrie ea! Mă bucur atât de mult, citind că ea, din ce în ce, se liniştește mai mult. Doamne, de-aş fi măcar o zi la ea!

Dar o ştire alarmantă îmi comunică ea. Se lăţise, adică, ştirea prin Cernăuți că Sextil să fi picat într-o luptă. Ştirea pare să fi fost luat şi oarecare forme concrete, căci Gallin a adus-o chiar la cunoştința Academiei din Bucureşti. Totuşi, această ştire a fost de tot neîntemeiată, căci – cum îmi scrie Finuța – Sextil, ulterior, [p. 56] i-a scris din Braşov lui Alecu P.

Jurnalele sunt pline de acuzări îndreptate contra Rusiei, Franței şi Belgiei pentru încălcarea dreptului internațional. Ba că în Moscova a fost demolat palatul ambasadorului austro-ungar şi un funcționar al ambasadei omorât, ba că în Petersburg a fost arestat un funcționar al consulatului nostru, ba că în Belgia şi în Franța ostaşi germani au fost împuşcați din tufiş ş.a.m.d. Ba că şi jurnalele duşmane par că îndreaptă aceleaşi acuze contra Germaniei şi Austro-Ungariei; cel puțin, citesc prin gazetele noastre despre neadevăruri şi minciuni ale presei ruseşti şi franceze. Oare nu s-ar potrivi aici vorba românului: „Cum îi Tanda, aşa-i şi Manda”?

De pe câmpurile de război curg veşti foarte bune. În vest, germanii au cucerit Liège-ul şi [i-]au bătut pe francezi la Mühlhausen şi Lagarde. În est, toate încercările ruşilor de a intra în Germania şi Austria au fost respinse cu bravură şi,

71 În traducere (aici): „comandant de pluton”.
72 În traducere: „rezervist (în armata teritorială)”.
73 În traducere: „tunar”.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)

în fine, în sud, armata noastră, intrând în Serbia, a cucerit Şabaţul şi i-a bătut pe duşmani la Leznice şi Loznica. Dacă-s toate adevărate, câte le citesc, atunci se pare că ai noştri vor [p. 57] repurta o victorie totală.

Atitudinea Italiei pare că a umplut şi cercurile conducătoare, din Austro-Ungaria şi Germania, cu îngrijorare. Citesc, anume, că ambasadorul italian din Berlin, la provocarea guvernului său, a declarat, în mod oficial, că Italia, în conflictul european, nu va întreprinde niciun pas ostil contra Austro-Ungariei sau Germaniei. Pe de altă parte, istorisesc rezerviştii noştri ce sosesc din Italia, că populaţia italiană e cu totul în contra monarhiei noastre, ba unul dintre ei pretinde a fi fost huiduit şi batjocorit, când zicea că merge la Pola pentru a se prezenta regimentului său.

Din oraş, publicul civil şi, mai ales, partea femeiască dispare tot mai mult. Zilnic observ birje încărcate cu dame şi copii ce pleacă spre gară, pentru a părăsi oraşul. În schimb, zilele trecute, a intrat în oraş un batalion nou de infanterie şi Batalionul X de Artilerie de Fortăreaţă din Goriţia.

Eu singur am resimţit efectul evacuării şi anume în următorul mod. De mai multe zile deja, aveam lipsă de o spălătoreasă. Am provocat-o pe camerista mea să-mi caute una, dar fără succes. Ieri dimineaţă, citesc în „Polaer Tagblatt" plângerea [p. 58] unui particular, care a încredinţat schimburile sale unei spălătorese care, apoi, părăsind oraşul, le-a luat cu sine. Ce era să mă fac? S-o păţesc şi eu aşa? Mai bine mă apuc singur de lucru. Am început cu ciorapii şi mi-am spălat – cum am ştiut mai bine – îndată 10 perechi. Nu-i vorbă, unui ciorap i-am frecat o bortă la talpă, iar mie însumi, la mâna stângă, o bucăţică din piele, dar acum am ciorapi curaţi şi ăsta-i lucrul principal. În[tr-]una din zilele viitoare mă apuc de cămăşi.

BDD-A32830 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:09 UTC)